

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja trikrat na teden, vtorek in sabota, ter velja po pošti prejemanjem, za avstro-ogrske dežele ali v Ljubljani s pošiljanjem na dom, za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold., za četrto leto 2 gold. 60 kr. Za tuje dežele za celo leto 12 gold., za pol leta 6 gold., za četrto leto 3 gold. 25 kr., a. v. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petih vrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štampelj za 30 kr. — Dopisi naj se izvole fraškirati. — Rokopisi se ne vračajo, — Uredništvo je v Ljubljani na celovski cesti v Tavčerjevi hiši „Hotel Evropa“. — Opravništvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila t. j. administrativna reč, j. v. „Narodni tiskarni“ v Tavčerjevi hiši.

Govor

nadučitelja Lapajne-ta pri splošnem zboru slovenskih učiteljev v Ljubljani.*)

Slavni zbor slovenskih učiteljev!

Denes smo sklenili in zahtevali, da se slovenski učitelj izobražuje v narodnem jeziku, v narodnem duhu, in da se slovenske ljudske šole postavijo na narodni temelj. Naredili smo torej take sklepe, katerih natančno izvedenje more in mora koristiti narodu našemu, narodu slovenskemu;

če pa bodoemo za narod delali, smemo in tudi moramo — če hočemo živeti — od naroda zahtevati, da nas za naš trud dostojno odškoduje. Zavoljo tega je prav primerno, da je odbor slovenskega učiteljskega društva na dnevnem rednemšnjega zborna postavil vprašanje o enakomerni plači učiteljev na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Primorskem. Predno dalje govorimo, treba je vedeti, kakošne plače že sedaj imajo učitelji po imenovanih slovenskih deželah. Take-le:

učiteljske z 220, 240, 260 in 300 gld. tudi premajhene.

Na Kranjskem je pa vse plačevanje učiteljev neuredjeno, nedostojno in nehvaležno važnemu in delavnemu učiteljskemu stanu.

Z omenjenimi plačami v sedanji draginji res učitelj ne more shajati, ne more ne kot samec, inše toliko teže, če ima družino.

S takimi majhenimi dohodki ne more si nikakor preskrbeti primerne hrane, poštene obleke in čednega stanovanja. Pri takih pičilih dohodkih ga ne more veseliti, zvesto spolnovati težavne dolžnosti svojega stanu. Pri sedanjih nizkih plačah ne bode talentiranih mladeničev mikalo, izvoliti si ta stan. Na Štajerskem že sedaj učiteljev zelo pomanjkuje. Tako se za razpisane podučitelske službe z 240 in 300 gld. po navadi nihče ne oglasi in za učiteljske službe s 400 gld. dobi se le po eden kompetent, postavim kak kranjski učitelj.

In če je na Kranjskem kaka služba učiteljska razpisana, se tudi menda ne dobi več obilo kompetentov. Pa kdo bi prosil za službe, s katerimi nij — nikakoršna plača združena!? V najnovejšem času se namreč učiteljske službe na Kranjskem v vladni „Laibacherici“ razpisujejo, a ne pove se kakošni dohodki so z njo združeni. Kadar pa se išče kak sluga, pove se na tanko, da ima 350—400 dohodkov, prosto stanovanje itd. Ali nij to zaničevanje učiteljskega stanu?

Iz omenjenih uzrokov priporočam Vam, da sprejmete omenjeno resolucijo s to pristavljenozeljo, da bi se imenovane prenizke plače po Štajerskem, Koroškem in Primorskem kmalu povisale.

Predno pa o tem govorim, kakošne plače naj bi v prihodnje imeli kranjski učitelji, naj razodenem in pojasnim, od kod to, da materialno stanje kranjskih učiteljev še sedaj nij uredjeno, kar se je v sosednih deželah že pred dvema leti zgodilo. Vaša osoda, kranjski učitelji, je v rokah slavnega deželnega zborna kranjskega.

Ta bi bil moral še leta 69. dognati dve obširni šolski postavi, med temi eno, katera bi bila materialno Vaše stanje zboljšala. Toda predno je dež. zbor te dve postavi dovolj obširno obravnavati mogel, zaključila ga je bila slavna vlada. Pa ko bi bil tudi sklenil kako postavo v tej zadevi, bi ona Vam ne bila več prinesla, nego — 300 gld. Tedaj je še boljše, da take postave nij. — Leta 70. bil je prekratek čas odmenjen zborovanju, da deželni zbor nij utegnil v šolski zadevi nič storiti.

Lansko leta je deželni zbor še dosti časa trajal; vendar nij utegnil ali ni hotel omenjenih dveh jako potrebnih šolskih postav končno dognati, če ravno so ga kranjski učitelji ustno in pisemo in skor da ne kleče prosili, da naj njih razmere uravna in uredi.

Da se je pa učiteljev odkrižal in vsaj na videz pred njimi opravičil, sklenil je kratko postavico, obstoječo iz nekoliko suhih paragrafov, katera bi imela uravnati vse neredno materialno stanje kranjskih učiteljev. Toda ta postava bila je sama na sebi pomankljiva, nedoločna, nezadostljiva in celo nepravična glede raznih kategorij učiteljev. Iz teh uzrokov, pa mora tudi iz majhene vdanoosti do kranjske dežele

Na Štajerskem, Koroškem in Goriškem ima nadučitelj prosto stanovanje ali 25 % odškodnine, 10 % 5letne doklade.

Da to bolj natanko razjasnim, naj povem, da na nemškem Štajerji so bile lani na 30 šolah učiteljske plače s 700 gld., na 77 šolah po 600 gld., na 193 šolah po 500 gld., na 119 šolah po 400 gld.

Na slovenskem Štajerji so bila v tej zadevi sledenča razmerja: Na 3 šolah po 600 gld., na 42 šolah po 500 gld., na 141 šolah po 400 gld.

Na Koroškem imajo na $\frac{1}{10}$ šol učitelji po 600 gld., na $\frac{4}{10}$ šol po 500 gld., in na $\frac{5}{10}$ šol imajo po 400 gld.

Na Goriškem in v Istriji mi te razmere nijso znane; podobne so imenovanim deželam. (V Istri so pač mnogo slabše. Uredn.)

Kakšne plače imajo pa kranjski učitelji? Težko vprašanje. Toliko vem, da dva nemata enake, in da vsi imajo pre malo.

Tako postavim ima podučitelj A 100 in še nekaj goldinarjev, nekaj krajevarjev in nekaj pokrajevarjev. Podučitelj B ima ravno toliko — menda le nekaj grošev več. Učitelj C ima 150 gld. in še nekaj krajevarjev.

Nadučitelj Č, ki mu tudi „direktor“ rečejo, in ki je pa ob enem tudi organist in menda tudi mežnar — dobi nekaj v biri, nekaj krajevarjev v denarji, nekaj v šoli i. t. d., kar vse skupaj toliko znesе — da ne more s tem ni živeti, ni ne umreti, da mora na vsak način kompetirati v bližnjo deželo za boljšo službo, ako hoče izhajati.

Da v zadevi plač kranjskih učiteljev še natančnejše poročam, naj tū ponavljam date, katere sem lani v svoji knjižici „Kranjsko ljudsko šolstvo“ razodel.

*) Obilnost drugega gradiva nam še le danes pripušča objubljen govor prnesti — upamo da ne prepozno, ker šola nas ima zanimivati vedno. Menimo, da je pričenje tega, od učiteljev enoglasno potrjevanega govora, zdaj tem bolj umestno, ker baš izvedamo, da pride pred prihodnji deželni zbor kranjski tudi uredjenje učiteljskega vprašanja.

Na kranjskih šolah imajo učitelji sledeče plače:

Na 15 šolah imajo učitelji (podučitelji) od	100—150 gld.
” 60 ” ” ” ” ” 150—200 ”	200—250 ”
” 54 ” ” ” ” ” 250—300 ”	250—300 ”
” 58 ” ” ” ” ” 300—350 ”	300—350 ”
” 40 ” ” ” ” ” 350—400 ”	350—400 ”
” 21 ” ” ” ” ” 400—450 ”	400—450 ”
” 9 ” ” ” ” ” 450—500 ”	450—500 ”
” 4 ” ” ” ” ” 500—600 ”	500—600 ”
” 4 ” ” ” ” ” 600—700 ”	600—700 ”

Samo na ljubljanski vadnici znašajo plače po 800 gld.

Te plače pa kranjski učitelji dobivajo kot učitelji, orglaveci in cerkovniki; kajti $\frac{3}{4}$ kranjskih učiteljev je, ki so tudi orglaveci in mežnarji. Na blizu 100 kranjskih šolah dobivajo učitelji plače v denarji, na blizu 90 šolah v denarji in biri, na 10 šolah pa samo v biri.

Vprašanje nastane, so li omenjene plače slovenskih učiteljev dovolj velike?

Nikakor ne.

Zavoljo sedanje velike draginje, zavoljo velikih terjatev, katerim mora sedaj učitelj v šoli in zunaj šole zadostovati, zavoljo velikega izobraževanja, katero si mora prihodnje učitelj po 12 let po šolah iskat, zavoljo velikega pomanjkanja učiteljev, kateremu morejo le dobre plače odpomoči; predlagam, da naj slavni zbor sprejme sledeče resolucije:

Na Štajerskem so učiteljske plače s 400 gld. in podučiteljske z 240 in 300 gld. premajhene.

Na Koroškem so učiteljske plače s 400

in podučiteljske s 300 gld. tudi premajhene.

Na Goriškem in v Istriji so ravno tako učiteljske plače s 300 in 400 gld. in pod-

Uredn.

slavna vlada te postave potrdila nij. In čujte! Še zoper to postavo, ki bi bila vsaj nekoliko in vsaj nekaterim učiteljem plačo zboljšala, bilo je več deželnih poslancev. To neljubo stvar najše opustim in rečem samo sledče:

Dandenašnji dobi se le za dobro plačilo dober delavec; le za dobro plačilo dober uradnik in dober duhoven, in tudi le za dobro plačilo dober učitelj.

Dober učitelj storí dobro šolo, in **dobre šole** storí srečen narod.

Slovenski učitelji so nasprotnike narodne šole, nemškutarje, večkrat napadali, kar je čisto naravno. Da so se pa letos od strani slovenskih učiteljev grajali tudi nekateri slovenski duhovni, grajali so se samo kot šolski neprijatelji.

Slovenski duhovniki, kot domoljubni Slovenci, morali bi učitelja pri njegovem težavnem delu podpirati. Tedaj mi želimo s tako slovensko duhovščino v harmoniji živeti. Če pa ona ne samo nič pri šoli ne pomaga, ampak celo graja, graja vse nove šolske uredbe, in graja javno in očitno tisto šolsko postavo, ki je učiteljski stan k večji veljavi povzdignila in ga osvobodila; tedaj morajo tudi slovenski učitelji javno povedati, da bese da takega duhovna v šolskih zadevah nij sveta in ne zmotljiva. Še enkrat rečem, da mi želimo, z duhovščino, ki je šoli vdana in s prijaznim učiteljem tudi prijazna, v harmoniji in edinosti živeti in nečemo kričati, kokor nemški učitelji: Proč z duhovnom! V imenu slov. učiteljev izrečem torej željo, da bi vsi ti prepriči nehalli in da bi slavni kranjski dežlni zbor sledče uredil učiteljske plače:

V Ljubljani naj ima učitelj . 700 gld.

Po deželi:

na $\frac{1}{10}$ šol	"	"	"	600	"
"	$\frac{4}{10}$	"	"	500	"
"	$\frac{5}{10}$	"	"	400	"

Nadučitelj ali sploh voditelj šole naj ima za vsak razred 30 gld. opravilne doklade.

Učiteljice naj imajo 80% učiteljske plače in podučitelji 70%.

Voditelj šole naj ima prosto stanovanje ali 25% svojih dohodkov odškodnine.

Petletne doklade naj znašajo 10%.

Take plače imajo že sedaj učitelji na Štajerskem in Koroškem. V prihodnje se jim bodo pa še poboljšale. Graški deželní zbor bode menda že letos to storil, ali pa bode dal učiteljem doklade zavoljo draginje.

Take plače bodo zamogle, da bodo kranjski učitelji ostali v svoji domovini, in da bodo ostali tudi z v e s t i s v o j e m u n a r o d u , a se ne izneverili, kakor so nekteri „veternjaki“ že storili. Take plače bodo ovirale preseljevanje kranjskih učiteljev na Štajersko in Koroško, kamor se jih je v malem času pomaknilo okolo 20. In le take plače bodo mikale mladeniče, da si izvolijo učiteljski stan, pri katerem se tudi na Kranjskem veliko pomanjkanje kaže.

Zavoljo tega Vam priporočam omenjeno resolucijo zastran plač na Kranjskem in sicer s tem pristavkom, da take plače naj dobiva učitelj kot učitelj, ne kot mežnar in orglavec. M e ţ n a r i j a n i j z a u c i t e l j a — to se ne strinja z njegovim poklicem in za to tudi časa nema. Orglanje je pa častni posel, katerega naj opravlja, če mu čas pripušča in če se zastran plačilo z župnikom pogoditi more.

O Mladoturkih.

„In tako imamo zdaj Mladonemec Mladočeh, Mladoslovence, Mladoruse in tudi Mladoturke.“

„Novice“ od 28. avgusta 1872, št. 35 tečaj XXX.

(Nadaljevanje.)

Do dobe prenaredeb po Režidu Paši so imeli samo Staroturki vir vse modrosti, ker so tudi oblast v rokah imeli; kristjane so imeli le za delavce, katere je vsaki „pravoveren“ Staroturek smel tudi

ob življenje spraviti, ako ga je to ravno veselilo, na kratko rečeno: vsak drug človek je bil b r e z p r a v i c e . Hati-šerif od 3. novembra 1839 pa je v lehko umljivem jeziku in brez ovinkov povedal, da brez dobrih postav mora carstvo oslabeti in osiromašiti, da se temu pride v okom, je torej treba 1. zagotoviti državljanom popolnoma varnost življenja, časti in premoženja; 2. pravilno razpisovati in pobirati davke; 3. nabiranje vojakov uredit in čas njih službovanja ustanoviti; 4. odpraviti samoprodaje nakaterih reči in prodajanje državnih služeb; 5. pravosodje vravnati in odstraniti kaznovanje nedolžnih dedičev hudodelnika in odjemanje njih premoženja. Končno se določuje, da imajo te sultanove dobrote uživati vsi podložniki, katere koli vere brez vse izjeme, kar se je s fermanom od 21. istega meseca vred v vseh pokrajinah primerno razglasilo in sultan je izrekel prokletstvo nad vsemi tistimi, ki bi zoper to cesarsko dobrohotno naredbo ravnali.

Vsakdo sprevidi, da se je s tem storil prvi korak do boljega državnega ustroja in do priznanja človeških pravic vseh stanovnikov, tudi ki niso bili Staroturki. Vendar vse je ostalo brez vspeha, ker so načela teh reform nasprotna bila staroturštvu, za katero so se veliki mufti in vsi drviši in sultanovi služabniki, ki niso k mladoturški stranki spadali, živo potegovali, svojim vernikom nevarnost za vero popisovali in vse te slabo podučene in fanatizirane ljudi zoper nove naredbe šuntali. Tako je navstalo naprotje med staro- in mladoturško stranko in poslednja je vsled spletkarji sultanie Valide kmalu zgubila z Režid Pašo ves vpliv. Še le ko je leta 1845 padel Risa Paša, kolovodja staroturške stranke, povzdigne dobrohotni sultan Režida Pašo na stopinjo ministra zunanjih zadev in pozneje za velikega vezirja in ta je pretrgano nit pametnih prenaredeb spet poprijel. Vendar nevednost na eni in slabost na drugi strani ni pripustila, da bi se bilo kaj zdatnega doseglo in tako so Staroturki leta 1852 spet podkopali Režida Pašo in o novem letu 1853 pride Omer Paša do veljave pri Staroturkih, ker so vedeli, da bode ta njihove predpravice, ali bolje rekoč: samopravice varoval. Omer Paša je bil odpadnik in kristjanski uskok z imenom M i h a e l L a t i ē iz vojaške avstrijske granice, ki se je poturčil in celo svoje življenje divjal zoper svoje prejšnje verske in narodne tovariše. Znana je vojska s Črnomorci in ultimatum, ki ga je avstrijski general g r o f L e i n i n g e n 12. februarja 1852 sultanu izročil. Od tistihmal ima turško carstvo priimek „bolnega moža“, in ko je pripomoglo v Krimski vojski zoper Ruse, se sklice 7. decembra 1854 izvrševalno starešinstvo za nove prenaredbe pri upravi, financah in pravosodji, da se pospeši ljudski blagor. Ker je na Turškem še cvetela kupčija sè sužnji, se ta odpravi meseca oktobra istega leta in s pripomočjo zapadnih držav še pod Aali-Pašo izda 18. februarja 1856 h a t t - i - h u m a j u m , ki je vse poprejšnje obljuhe potrdil in na novo izrekel ravnopravnost vseh narodnosti in veroizpovedanj. Po padu Sevastopola dne 8. septembra 1855 je bil 30. sušča 1856 mir sklenen in Turčija stopi v vrsto evropskih držav, ki so ji obstoj zagotovile, ker se je mislilo, da bodo Turki držali svoje obljuhe glede na svoje kristjanske sodelavljane. Vendar vse te prenaredbe so še bolje razkačile fanatične Staroturke zoper zunajni vpliv in ukazane prenaredbe, katere bi imele težki, hudi jarem kristjanov polajšati. Sultan Abdul-Medžid umre 26. junija 1861 in za njim nastopi prestol njegov brat Abdül-Aris, ki še ga sedaj zauzima. Tudi ta je potrdil hati-šerif od Gūlhane in hatt-i-humajum ter ukažal izpeljati velike prenaredbe, zapopadene v teh državnih postavah. Vendar Staroturki so tudi vse to pustili na papirji in zabranili vsaki preustroj na bolje, tako da še danes kristjani stokajo pod bremenom staroturških predsodkov in krivic na pospeševanje njih samopašnosti, „da se ohrani vera Muhamedova.“ Čudovito je gotovo, da je tako stanje skoro na naši bližnji meji toliko sto-

letij še mogoče, ker so je podpirali Angleži in Francozi pod Napoleonom deloma zavoljo svoje obširne kupčije v teh prekrasnih, pa neizmerno zanemarjenih deželah, deloma pa za to, ker so se bali ojačanja Avstrije, Rusije ali Grecije, ako bi se evropska Turčija med te razdelila. Vendar previdnost božja sčasoma spet zbuditi napredne duhove med samimi Turki, kateri žele koristne prenaredbe v duhu evropske omike in tako se včasi pojavijuje slab upor zoper Staroturke in temu krotkemu početju se posmehuje Šuselka, kakor je delal z drugimi enakomislečimi v leta 1830 naprej gledé na Čehe, Hrvate, Srbine in Slovence, ter vse rodoljube, ki so se trdili zbuditi svoje rojake s pesmicami in jezikoslovjem iz stoletnega mrtila, porogljivo imenoval Mladočeh, Mladohrvate, Mladosrbine in Mladoslovence, pri čemer mu je glasoviti Kuh, ki je v Lipskem nek obscuren časnik izdajal, lepo pripomagal. Takrat so se ti „mladi“ častno imenovali pri vseh slovanskih rogovih, le nek Murgel je leta 1864 se bil za „starega“ naznanil, ktereča pa so bile „Novice“ primerno oštete. Dandenašnji smo srečno prišli do dobe, ki pesmi in jezikoslovje daleč presega, ker zahteva zboljšanje vsega, kar je narodu potrebno in koristno, da postane srečen in čestit, in dan denes imamo občudovati prikazen, da se isti nekdajni „mladi“ protivjo prenaredbam na bolje in zasmehujejo sè vedno istim Šuselkom vred vse mladopolitikarje, ki so se poprijeli prvotnega rodoljuba tudi gledé na druge stroke dobrega delovanja, da se ne bi ohranilo (conserviralo) prejšnje stanje, ki je prenaredeb takoj potrebno, ko zdrava riba čvrste vode. Tudi nij časa odlašati s prenaredbami, ki se za potrebne in koristne spoznajo, ker jih je lehko izpeljati mogoče pri budnem, bogato obdarjenem narodu in ker ga uategnejo v malo letih zadušiti v znanstvenem, materialnem in narodnem obziru sosedni v vsem napredujoči narodi. Hitra pomoč je torej dvojna pomoč in kdor je pravi rodoljub, bode v vsem delal za srečo naroda, ne pa zanikaval samo in nič positivnega nasvetoval. Končno hočemo tudi to čudno prikazen preiskovati.

(Konec sledi.)

Dopisi.

Iz Zagreba. 12. okt. [Izv. dop.] Vesti, ki jih „Obzor“ iz Pešte prinaša, so za nas še precej povoljne. V Deakovem klubu je bilo na predlog Lonaya skleneno, da se ima ogerska kraljevinska deputacija koj po zaključenji adresne debate izbrati, in tudi prece z našo kraljevinsko deputacijo glede revizije nagodbe v dogovore stotiti. V adresnej debati govorila sta tudi naša zastopnika Živkovič in Miškatovič, prvi v magarsčini, drugi v hrvaščini. Po dopisih soditi, ki jih „Obzor“ iz merodajnih krogov iz Pešte prinaša, posrečilo se je našim zastopnikom, nezaupanje ogerskih državnikov v težnje naše narodne stranke razpršiti. Sicer pa naše javno mnenje nij odveč sangvinično v prepovoljen vspeh nagodbene revizije. Denašnja politična situacija nij po tem, da bi naše nadeje preveč prostora v njej imele.

Na našej velikej realki je letos 40 učenec v več kakor lani. Med njimi je 5 Bulgarov. Na učiteljskem pripravnici je 41 slušateljev, in med njimi tudi 1 Bulgar. Če turška vlada ne bi bila potežkoče delala, bi bilo še veliko več Bulgarov na naša učilišča na dobrem glasu.

Kuga med rogato živino se od dne do dne holj širi po deželi. Slavonija je skoro vsa okužena. Na Hrvatskem je kuga v karlovškej okolici. Zlasti na parkljih in na gobcu so goveda bolena. V Brekovljanih niže Zagreba imajo pa osepnice. Vsi živinski sejmi so prepovedani. Da se strošek za ogersko ministerstvo trgovine zmanjša, opustil se kordon na turškej meji, in tako je ta pošast skoz odprtva vrata v našo deželo prišla.

Iz Črnika pri Kopru 3. vintoka. — [Izv. dop.] (Vraža in kapucini. — Šola.) Včeraj sem se ves truden in spehan, a veselega sreca domu vrnili, ter v svoji od silne bôrje oškodovani hiši prenošili. Okolo polnoči me nenadoma probudi silno streljanje in zvonjenje. Kaj vraka, si v prvi nesvesti mislim, da li so Garibaldini ali pruski barbari naš tih in mirni kraj napali. Hitro dregnem tovariša in menim vprašati po orožji; a zmislim se, da niso niti šabški tirani niti Lahi naš tih kraj napali, nego zmiraj čujoči srenjski guardijani (stražniki) slute nevihto, ter na oblake streljajo, ka ne bi točo razspipali. Zvonjenje in streljanje pripomore, da se škodo širajoči oblaki v zraku razprše. Nevoljen in srdit poslušam ta ponočni hrup. Ves svet napreduje, a moji slovenski sosedje so toliko zaostali, da še verujejo onim vražam, katerih so se njih predsedje držali. Kaliti ponočni mir, to je gotovo prestopek, ali naši poglavari (župani) misijo zasluge imeti, da se strelja in zvoni, in tako „točo odvrača.“ Pri nas je gorkeje podnebje kakor drugod po Slovenskem, in naravno je tudi, da se v takem podnebju nij toče bat. Redkokrat se primeri, da kako drobno zrnce, sodra imenovano, pade, to nikdar znatne škode ne učini; toča pa nikdar naših vingradov ne obišče. Srenjčani so trdno preverjeni, da samo streljanje in zvonjenje točo odvrača, posebno pa, ker jim strelni prah č. oo. kapucini blagoslavlja. Jeza me je trla, ko sem pregledoval proračun našega komuna, kjer sem našel kakih 85 gl. navedenih za tele nepotrebne stvari. — „Za polver (strelni prah) smo dali; — kapucinom za žegnanje polverja — Likof in plačilo strelecem —.“

Omike manjka, omike! Sicer imamo šolo že osem let tu pri nas. V tolikem času, bi se moralokaj več napredka poznati. Komaj 2% — dva procenta naše odrasle šolske mladine čitati vše. Grozno nevoljo je vzbudilo meni, ko sem videl pretečeno leto, namesto dve sto dečkov, pa le komaj kaka dva, tri v šolo dohajati. Deloval sem, in tudi priganjal naše očete, naj odstranijo tega, mladini nepriljubljenega učitelja. Do sedaj se nij zgodilo v tem oziru, in bati se je, da bode tudi bodoče leto šola prazna — naša mladina pa brez omike in živinsko naraščala. Javno svetujem učitelju A. K. v imenu predrage mladine, naj prepusti učiteljsko službo drugim veščim močem. Saj ima službo poštarja in godea, kateri mu dokaj nesete, in nij se mu treba ukvarjati z mladino, za katero nij ustvarjen. Učitelj, poštar in godec se gotovo ne zлага dobro vklip, in ena osoba ne more več gospodarjem služiti. Velikokrat se prigodi, da nas tudi učitelj, kot godec pozno v noči sè svojo turško muziko iz spanja drami, in da tudi on pomaga nočni mir kaliti. Zatorej pripominjam srenjske poglavarje, naj vendar enkrat konec store ponočnemu streljanju, zvonejnju in nevšečni godbi, ter naj skrbe, da dobi naša mladina skrbnega odgojitelja, pravega učitelja; da bomo tudi mi dohajali druge bolj omikane Slovence. V nasprotnem slučaju budem prisiljeni si sami pomagati. Čudim se naši častiti duhovščini, da se ne gane, in le posmehljivo gleda to komedijo.

Letina je pri nas tako: Vina se je letos komaj polovico kot sicer pridelalo. Kup pa je še precej visok. Prodaja se čeber (40 bokalov) belega vina (Brežanke) po 13 do 15 gld.; črnega vina (refoško) pa se je nekaj po 22 gold. razprodalo. Grozdje se je prodajalo po 12 do 15 soldov funt. Največ vina se proda v sosedno Kranjsko; vendar nij onih kupcev iz Kranja, Loke, Ljubljane, kateri so lansko leto mnogo vina po Borštu in Bregu nakupili. — Reči se mora torej, da je pri nas letos srednja letina. Koruze, katere se pri nas največ seje, se je za domačo potrebo dosti pridelalo; ravno tako tudi sočivja. Sadja, posebno nekatere vrste, se je mnogo nabralo; oljke so polne zrnja in nadjati se je obilo olja. Piče (sena, otave) je še precej.

Iz Belgrada, 8. okt. [Izv. dop.] Knez Milan Obrenovič je prispev 3. t. meseca v Kragujevac, kjer je bil z največjim navdušenjem sprejet. Zvečer je bilo mesto osvetljeno.

6. t. meseca ob 8. uri predpoldne skupili so se narodni poslanci in izbrali odbor za pregledanje polnomočij, a drugi so odišli v cerkev, kamor je ob 9. uri tudi knez prišel, spremšen od vseh ministrov in od „svite“ svoje. Po dokončani božji službi je metropolit govoril govor od prilike tega zadržaja: kako Srbija posle množih pretrpljenih nesreč nij v napredovanju zaostala, in kako zdaj ona kakor samostalna in svobodna zemlja dostojo mesto v Evropi zavzimlje; dalje je reklo, da naj vsak predstavnik narodni na to gleda, da se bode pored znanja v raznih predmetih tudi narav in srce naroda oblagorodilo, na taj način se bo Srbija pod vlado kneza Milana Obrenoviča IV., kateremu je deviza: svoboda, samostalnost in zakonitost, — unapredila in vzvisila. Ko se je božja služba končala, odišel je knez iz cerkve v dvorano, kjer se je otvorila izložba poljedelskega društva, a drugi dan, 7. oktobra otvoril je knez okolo 1. ure popoldne narodno skupščino in zaklel se na ustav narodni. Govor, s katerim je bila otvorena skupščina, sledi:

„Poštovani poslanci!

Stupajući u vašu sredino, ispunjavam priznatno dužnost, dajući, pre svega, izraza osečanjima tople priznatelnosti na svima onim znacima pažnje, što mi, prilikom stupanja moga na vladu, biše blago naklono ukazani od strane visoke Porte i velikih garantnih sila, kao i od strane drugih prijateljskih država. Ne manje milo mi je zahvalno spomenuti i one mlogobrojne i neosporne dokaze ljubavi in oduševljene predanosti, kojima bih tom prilikom pedusretnut od strane dragoga Mi naroda srpskog. Sretan sam, što pod ovako naklonim odzivom, i spolja i u zemlji mogu prvi put da otvorim sednice narodnoj skupščini, i u dogovoru sa njom da pristupim rešavanju zadatka, koji nas čekaju. Dogovaranje ostalo nam je u naslednje od naših starih. Držati se ovoga lepog i koristnog predanja Meni je u toliko lakše, što je ono sad osveštano i narodnim ustavom, koji sam ja gotov da ukrepim svojom vladalačkom zakletvom. Polazeći sa ove čvrste i prostrane osnove, mi nailazimo na široko polje, koje se otvara svakovrsnom radu našem. Nema sumnje, da naša mladljana kneževina ima pravo da se ponosi znatnim napredkom koji je postigla za kratko vreme svoga bića. No koliko mora biti ogroman posao, koji je još čeka, kad vidimo, gde i stare države, koje od vekova i u mlogo lakšim i povoljnijim uslovima postoje, još i danas nalaze se u neprekidnom radu preobražavanja i usavršavanja!

Naše zakonodavstvo ima nedostataka, koje nam treba ispraviti; ima praznina, koje se moramo truditi da ispunimo. Prosvetna je snaga naša nedovoljna; odbrambene moći naše trebaju još razvita i usavršavanja.

Još mlogi obilni izvori naše zemlje stoje zatvoreni i neupotrebljeni. Trgovini treba otvoriti nove putove, medju kojima stoji na prvom mestu železnica. Radinosti ostaje nam da stvorimo jača jemstva razvjeta; a največu pažnju našu treba da zauzme zemljoradnja. Poljska privreda ima u nas sve prirodne uslove za dobar uspeh. Prečega i razumijeg zadatka ne može biti za nas, no da upotrebimo elemente, koje nam sama priroda tako obilno pruža. U njima leži poglavito snaga i bogatstvo Srbije. U ovome pravcu podnosiće Moja vlasta shodne predloge narodnoj skupščini. Zadatci su ovi tako važni i mlogobrojni, da ih jedna jedina skupščina, pa ni jedna jedina zakonodavnna perioda ne može sve da obuhvati. Treba će i vremena i truda da se oni savladaju, ali se savladati mogu, uzdajući se u dobro volju i rodoljublje, kojima se odlikuje narod srpski.

Jedan deo ovih poslova pripada ovogodišnjoj skupščini, na mlogo znatniji čeka vas iduče godine.

Poštovani poslanci!

Vi ste več stekli prava na Moju zahvalnost in priznatelnost otačbine. Za vreme Mega maloljetstva, t. j. onda kad je Srbiji trebalo najviše napraviti i saglasnosti, vi ste najusrdnije radili, da odgovorite svome pozivu podpomažući vladu Mojih Namestnika, kojima sam i Ja u Svojoj proklamaciji odao zasluženo priznanje. Nove zasluge čekaju vas na polju rada i rodoljublja. Bog neka blagoslovi vaš trud na sreču i slavu Srbije.“ D.

Politični razgled.

V avstrijski delegaciji je torej vlada proti lastni stranki, proti ustavovercem, zmagala. Dovolil se je višji proračun, kaker ga je vojni minister terjal. Dakle, vlado so podpirali njeni protivniki, njeni privrženci so jo pobijali. Glasovalo je 24 Giskra-Hebstoveev proti; 33 poslancev (velikoposestniki in federalisti) pa za. Poklukar nij glasoval. Ni dvombe, iu ustavoverni časniki sami priznavajo, da bode ta čudna prikazna v parlamentarnem življenji — imela slabe nasledke za zdanjo vlado in njeno stranko.

Za gornje-a v s t r i j s k e g a c e s. namestnika je imenovan bivši advokat in dozdanji sekcijski šef v trgovinskem ministerstvu, Wiedenfeld.

Ogerski državni zbor je izbiral v regnikolarno deputacijo sledeče poslance: Csenyery, Sennyey, Pechy, Szell, Ludvik Horvat (Deakisti), Tisza in Ghiczy (zmerna levičnjaka). Ti može bodo torej s hrvatsko regnikolarno deputacijo, katere udje so že v Pešto odpotovali, uravnavali državopravno razmerje Ogerske in Hrvatske.

V nesrečni Španiji ne morejo do miru priti, dasiravno je denašnja Zorillova vlada precej svobodo- in pravicoljuba. V Madridu je bil zopet hrum na ulicah, napadali so kralja metaje opeke na njegovo palačo, v Kataloniji in Galiciji pak je zopet upor.

Razne stvari.

* (Deželnega glavarja imamo!) Sobotne uradne novine so nam novice prinesle, da je finančni prokurator g. vitez Kaltenegger imenovan za deželnega glavarja kranjskega. (Gorica, da postane to Dežman, je torej hitro dejansko preklicana.) Da bode sedanje ministerstvo vzel deželnega glavarja iz nemškovalne manjšine naše dežele, — o tem nij smo dvomili. Iznenada pa pride Kalteneggerjevo imenovanje vendar, ter je v parlamentarnem življenji — unicium. Deželnemu glavarju, predsednik zboru, mora poslanec biti. Kaltenegger pa dozdaj še nij poslanec, kajti proti njegovi in dr. Supanovi volitvi v Ljubljani je protest vložen, oba nijsta še verificirana. Ker je znano, da so se pri ljubljanskih volitvah velike nepravilnosti godile, — lehko bi bilo mogoče, da celo pričakovati se mora, da deželni zbor Kalteneggerjeve volitve ne odobri in tako bi imeli deželni zbor brez deželnega glavarja.

* (Deželnemu predsedniku Auerspergu) je včeraj predstavljal deželnemu odboru novega deželnega glavarja Kalteneggerja.

* (Ljubljanski „mestni očetje“) so se včeraj, 28. avgusta, šli poklanjati novemu deželnemu glavarju Kalteneggerju.

* (Ljubljanski učitelji) kakor tudi nekateri iz dežele so bili te dni pri Pirkerji na obligatnem poklanjanju. Pripovedujejo, da je mož te dni za nekaj pedi zrastel. Tudi baje mnogo obeta od svoje „delavnosti.“

* (Ljubljanski škof) č. g. Vidmar je, kakor se nam pripoveduje, te dni iz Rimma dobil dovoljenje, da sme svoje škofovsko mesto odložiti. Ker je že zdavnaj javno povedal, da hoče svoji česti odreči se, mogoče je, da zdaj po dobljenem papeževem dovoljenji res to učini.

* (G. škofu Vidmarju) je, kakor čujejo, c. kr. deželni predsednik Auersperg imenoval

več kaplanov, katere hoče, da škof premesti, ker so „politični agitatorji.“ Radovedni smo, ali bode škof tej želji ustregel, ali ne.

* (Glede zaplenjenja „Slovenskega Naroda“) prinaša „Laib. Zeitg.“ od pondeljka 14. okt. v uradnem oddelku nemški „erkenntnis“ e. kr. deželnega kot tiskovnega sôda ljubljanskega, ki pravi, da naš dotični članek zapopada objektivni pregrešek kakor je zaznamovan v §. 300 k. z. („Kdor z zasmehovanjem zaukaze ali razsodbe oblastnij v nič devati skuša...“ itd.), zakar se zaplenjenje lista potrjuje, in vsled objektivnega postopanja po čl. V. postave 15. okt. 1868 dalnje razširjevanja lista prepoveduje, uničenje tiskarskega stavka i zaplenjenih 778 iztisov (toliko jih je namreč policija dobila) ukazuje.

* (Naš članek) zarad katerega smo bili konfiscirani, je dunajski „Wanderer“ v celoti prinesel, a nij bil konfisciran. Tudi „N. Fr. Pr.“ ga skoro v celi posnetku prinaša. In vendar veljajo na Dunaji tiste postave kot v Ljubljani!

* (O d. e. kr. ljubljanske sôdi) sluga je bil prinesel zadnjo soboto nekovo zapečateno pisanje našemu odgovornemu uredniku v „narodno tiskarno“. Ker je bila adresa nemška, pobotni listič tudi nemški, odgovorni urednik pisanja nij hotel sprejeti, rekši, da zahteva na podlogi zakona kot Slovenec in slovenska stranka tudi slovensk dopis od e. kr. urada. — Sodimo, da je donešena stvar v kaki dotiki s konfiskacijo št. 116 „Slovenskega Naroda.“

* (Slovensko gledališče) Prva igra „St.“ — druge redne predstave dramatičnega društva, občinstvo nij po vsem zadovolila. Kakor vse dobre francoske konverzacijske vesele igre, zahtevala je tudi ta resnejšega študija posameznih analòg in značajev. Upamo, da bodo regisseurstvo in igralci prihodnje bolje skrbeli, da izvrše popolne, kar morejo, ako le resno hoté. — Druga

igra „Beli Otelo“ je tudi ta večer nahajala na galeriji in v parterji hvaležne gledalce.

* (Nemško gledališče in Slovenci v Ljubljani.) Nemškutarji v Ljubljani so kakor se kaže, sklenili, vselej kadar je slovenska predstava, napraviti v kazini koncert, da svoje ljudi od slovenskega gledališča odstranjujejo. Vsled tega je bil že zadnjo soboto tak koncert. — Temu nasproti bode treba Slovencem v Ljubljani enako postopati, če se bode taka agitacija ponavljala. Naj nemškutarji z nemar ne puščajo, da mora nemško gledališče v Ljubljani celo nehati, ako vsi Slovenci več vanj ne zahajajo, tako bodo prazne galerije in parter.

* (G. Stegnar,) znani pedadagički slovenski pisatelj, dozdaj učitelj v Idriji, pride za učitelja v kaznilnico na grad v Ljubljani.

* (Ruski mlini.) Do zadnjega časa so Rusi samo nezmleto žito, posebno pšenico nezmleto izvažali v zapadno Evropo, katera je potem rusko žito zmlela in dobiček pri tem v svojih žepih obdržala. Rusi so pa kmalu spoznali, da bi imeli večji dobiček pri izvaževanji žita, ako bi ga sami v svojih mljinah mleli in izvažali potem moko. Nastalo je za to v južni Rusiji mnogo mlinarskih podvzetij. Sedaj pa se snuje veliko akcijsko društvo s poldrugim milijonom rubljev kapitala, katero hoče mlinarsko industrijo v južni Rusiji v najširšem obsegu opravljati. Utemeljitelji omenjenega akcijskega društva so: K. J. Tupicyn, J. M. Filippov, J. Romanov, O. K. Anders, A. M. Erlanger in še drugi.

* (Ponemčevanje Slovanov na Pruske) Praškemu „Pokroku“ se piše iz pruske Šlezije: V slovanskih šolah pri nas se po vladnej naredbi od 26. septembra t. l. ne sme slovansko učiti več. Samo v najnižjem razredu je učitelju in katehetu dovoljeno z deteti govoriti v maternem jeziku; brati, pisati in šteti se ne sme nikjer slovansko, in v najvišjem razredu se še go-

voriti več ne dovoljuje. Da bi pa ta novi zakon tudi v praksi se izvedel, odstavila je vlada slovanska šolska nadzornika Rychtarskega in Neumannia in namestila nekega Battiga, ki ne razume nič slovenskega jezika. Tako se godi pruskim Slovanom. In nam?

Dunajska borsa 12. oktobra.

Enotni drž. dolg v bankovcih	65 gld. 30 kr.
Enotni drž. dolg v srebru	70 " 30 "
1860 drž. posojilo	102 " 20 "
Akeije narodne banke	9 " 01 "
London	108 " 85 "
Kreditne akeije	333 " 23 "
Napol.	8 " 72 "
C. k. cekini	5 " 24 "
Srebro	107 " 25 "

Oženiti se misli (200—1)

po tej poti privaten urednik, 30 let star, z letno plačo gl. 550 in svojim imetkom gl. 2000. Želi se deklica med 20. in 30. letom, ne stareja, dobro odgojena, v domačih in ročnih delih izurjena, z ne ravno veliko, nego premoženju ponudnika primerno doto. Ponudbe, ako mogoče s fotografijo, opravništvu tega lista pod šifro „Slavjanski“.

Na prodaj

je za nizko ceno velika nova hiša z $1\frac{1}{2}$ oralom velikim vinogradom pri podružnici cerkvi sv. Elene, katera je eno uro hoda oddaljena od železniške postaje sv. Jurij pri Rifniku. Posestvo je posebno priljeno za duhovnika, živečega v pokolu.

Več se pozve pri mlinarju Michaelu Tanšeku v Slivnici pošta sv. Jurij. (203—1)

Počenim v spodnjem truplu

se priporoča maža za počene od G. Sturzenegger-ja v Herisau-u na Švajcarskem. Ona nema nikakor škodljivih tvarin v sebi in ozdravi tudi celo staro počenost, kakor tudi materne predpadke v največjih slučajih popolnem. — Dobi se v lončkih po gld. 3.20 a. v. z naukom o rabi in iznenadujom spričevali vred kakor po G. Sturzenegger-ju samem tako tudi v lekarnah: V. Grablovitz v Graadi in Jožef Weiss Mohrenapotheke, Tuchlauben 27 na Dunaju. (202—1)

Dva pisarja!

Katera s spričali dokazati moreta, da sta v odvetniški ali vsaj v sodniški manipulaciji izurjena, trezna in slovenskega jezika zmožna tudi v pisavi, dobita takoj stalno službo. Pisma naj se pošljejo do 30. tega meseca podpisanimu.

Dr. Janez Orosel,
odvetnik v Šmarji pri Jelšah.
(St. Marein bei Erlachstein Untersteiermark
(194—3) pr. St. Georgen Südbahn.)

brez zdravila

Na prsih in plučah

bolani se po naravnem potu tudi v obupnih in od zdravnikov za neozdravljive razglasilnih slučajih radikalno ozdravljajo

brez zdravila.

Po natančnem popisu bolezni pove pismeno

več

Dir. J. H. Fickert, Berlin.

Wall-Strasse No. 23.

Honorar 5 gld. n. v., ki se naj pismu priloži.

(162—12) brez zdravila

Luč cena

Najnovnejše petrolejske varnostne sretinice z najboljšo konstruiranim metuljivim hranilnim lučenkom (1 planem daje 6 svečnih luči), neprepričljivo najlepja svečava in vendar 50 percentov prihranbe proti vsakemu drugemu luču. Da se ne bi bilo bat konkurencije, so cene neslišano nizko postavljene. Za najboljšo kvaliteto se garnitura 1 kuhinjska svetilnica s steklom in stenjem (doht) vred kr. 45, 60. 1 kuhinjska, stenska ali visiča svetilnica, kompletna kr. 85, gld. 1.20, 1.80. 1 čeduna sobanska svetilnica, celo kompletna gld. 1. 1.20, 1.50, 1.80. 1 najlepše oprave 1 gld. 2. 2.50, 3. 1 salonska svetilnica, bogato dekorirana, superfinja gld. 4, 5, 6, 8, 10. 1 svetilnica za studirajo ali delo z zastorom gld. 1, 1.50, 2. 1 stenska svetilnica za hlev, prednje sobe itd. kr. 90, gld. 120. 1 visiča 1 gld. 2. 2.50, 3. 1 mehaničen cilindrov steklenec kr. 20. 1 obrednice s skripcem, prefina gld. 5, 8. 1 fabrike, delavice, poslovnice gld. 2. 2.50, 3.50. 1 najlepja sorta, bron pozlačen gld. 15, 20, 25. 1 obrednice s skripcem, prefina gld. 5, 8. 1 sretinice kompletno s steklenec vred. 1 sretinice za stistor, majhen, srednje fin kr. 5, fin kr. 10, najfinješi kr. 15. 1 sretinice za stistor, majhen, srednje velik, srednje fin kr. 25, fin kr. 30, najfinješi kr. 45. 1 vatrej sretinice stenja kr. 4, 6, 8. 1 skarje za sretinico, jeklo kr. 25. 1 zastordolzec (branci, da zastor ne zgori) kr. 5. 1 cilindrobranci (branci, da steklo no pocí) kr. 10. 1 mehaničen cilindrov steklenec kr. 20. 1 podstava za sretinico, najlepša kr. 20, 30. 1 sretinica črpica, v najlepših oblikah kr. 15, 25, 35. 1 skripc za visiče sretinice gld. 1.40, 1.80, 2.20. 1 steklen cilinder kr. 4, 5, 6. 1 steklena krogla kr. 20, 25, 30. 1 plehnata posoda za 1 funt petroleja kr. 30, za 2 funte 50 kr. (185—6)

Kupci en gros dobijo rahat.

A. Friedmann,

Luč lepa

Dunaj. Praterstrasse 26, parterre & 1. nadstropje.

med. dr. Tanzer,

dacent na vseučilišči v Gradeu,

bode od 13. do konca oktobra t. l. v Ljubljani

„H otel Elephant“ svojo zobno - zdravniško in

zobno - tehnično prakso izvrševal.

Goruič čas mnenja se ne sme prekratiti, zato se naj vsi p. t. bolniki o pravem času oglašati blagovoljno.

Dežni plasči.

Potovalem, gospodarenjem ali železniškim uradnikom in sprostih vsem tistim, ki so dežu izpostavljeni, priporoča se prav angloški dežni plasči, ki je novozidjanega, nerazdrljivega, ne premičljivega blaga. Ti plasči presegajo v eleganci in troščnosti vse druge do zdaj izdelovane. Opominiti se mora, da so ti brez vsega siva, torej niso popravljajuju podvrženi, in so tako narejeni, da se dajo tudi pri lepem vremenu na drugi strani kot elegantna vikna sliknja rabiti.

1 kos v navadni velikosti 42 palcev dolg velja 10 gld. vsaka dajša 2 palca velja 1 gld. več.

Kupuce veljajo kos 1 gld.

Gavina Zaloga Fabrike Gorin & Sohn

v Manchestru.

Luč dobra lepa cena.

Najnovnejše petrolejske varnostne sretinice z najboljšo konstruiranim metuljivim hranilnim lučenkom (1 planem daje 6 svečnih luči), neprepričljivo najlepja svečava in vendar 50 percentov prihranbe proti vsakemu drugemu luču. Da se ne bi bilo bat konkurencije, so cene neslišano nizko postavljene. Za najboljšo kvaliteto se garnitura 1 kuhinjska, stenska ali visiča svetilnica, kompletna kr. 85, gld. 1.20, 1.80. 1 čeduna sobanska svetilnica, celo kompletna gld. 1. 1.20, 1.50, 1.80. 1 najlepše oprave 1 gld. 2. 2.50, 3. 1 salonska svetilnica, bogato dekorirana, superfinja gld. 4, 5, 6, 8, 10. 1 svetilnica za studirajo ali delo z zastorom gld. 1, 1.50, 2. 1 stenska svetilnica za hlev, prednje sobe itd. kr. 90, gld. 120. 1 visiča 1 gld. 2. 2.50, 3. 1 mehaničen cilindrov steklenec kr. 20. 1 obrednice s skripcem, prefina gld. 5, 8. 1 fabrike, delavice, poslovnice gld. 2. 2.50, 3.50. 1 najlepja sorta, bron pozlačen gld. 15, 20, 25. 1 obrednice s skripcem, prefina gld. 5, 8. 1 sretinice kompletno s steklenec vred. 1 sretinice za stistor, majhen, srednje velik, srednje fin kr. 25, fin kr. 30, najfinješi kr. 45. 1 vatrej sretinice stenja kr. 4, 6, 8. 1 skarje za sretinico, jeklo kr. 25. 1 zastordolzec (branci, da zastor ne zgori) kr. 5. 1 cilindrobranci (branci, da steklo no pocí) kr. 10. 1 mehaničen cilindrov steklenec kr. 20. 1 podstava za sretinico, najlepša kr. 20, 30. 1 sretinica črpica, v najlepših oblikah kr. 15, 25, 35. 1 skripc za visiče sretinice gld. 1.40, 1.80, 2.20. 1 steklen cilinder kr. 4, 5, 6. 1 steklena krogla kr. 20, 25, 30. 1 plehnata posoda za 1 funt petroleja kr. 30, za 2 funte 50 kr. (185—6)